

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Козіна Олександра Євгеновича
**«Економічна безпека автотранспортного комплексу регіону в умовах
поглиблення інтеграційних процесів»,**
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка

1. Актуальність, мета та завдання дослідження

Автотранспортний комплекс являє собою важливу складову економічної системи регіону й виступає об'єднуючою ланкою між промисловістю, будівництвом, сільським господарством та сферою послуг. Специфіка функціонування автотранспортного комплексу регіону полягає у його здатності швидко поєднувати як ресурсні бази з виробничими, так і виробництво зі споживачами, а крім того, забезпечувати переміщення громадян у відповідності до їх запитів та прагнень. Саме на регіональному рівні відбуваються процеси трансформації автотранспортного комплексу, що пов'язані з інтеграцією України у Європейське співтовариство та впровадженням на її території міжнародних стандартів автоперевезень. Виникають загрози економічній безпеці автотранспортного комплексу, які мають прояв у ході розвитку регіональних ринків автотранспортних перевезень.

Ринкові принципи господарювання, мінлива економічна ситуація й недосконала нормативно-правова база обумовили необхідність розробки відповідного методичного забезпечення оцінювання стану та убезпечення автотранспортного комплексу кожного з регіонів України, розробки рекомендацій щодо створення умов для ефективного функціонування національних ринків автотранспортних перевезень. Крім того, нераціональна структура ринку автотранспортних послуг спричинила посилення конкурентної боротьби серед комерційних автоперевізників вантажів. Має місце невідповідність обсягів та якості пропозицій автотранспортних послуг платоспроможному попиту, результатом чого стає негативний фінансовий результат діяльності комерційних автоперевізників, через що місцеві бюджети недоотримують значні кошти. Як наслідок,

функціонування автотранспортної системи регіону характеризується нестійким розвитком. Виходячи з цього, існує необхідність в оцінюванні стану процесів, що відбуваються, та розробці рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки автотранспортних комплексів регіонів України в умовах поглиблення інтеграційних процесів.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова. В межах плану держбюджетної теми: «Теоретико-методологічні основи формування механізму модернізації економіки регіону» (номер державної реєстрації 0112U004193, 2012-2016 рр.) обґрунтовано організаційно-економічне забезпечення економічної безпеки автотранспортного комплексу регіону за умови розвитку інтеграційних процесів, а також у ході виконання науково-дослідної теми «Соціальні та економічні трансформації ринку: регіональний та галузевий аспект» (номер державної реєстрації 0115U000972, 2015-2018 рр.) Черкаського державного технологічного університету автором визначено заходи щодо забезпечення взаємодії органів місцевого самоврядування і регіональної влади із автоперевізниками регіону з метою поступової імплементації політики соціально відповідального бізнесу щодо здійснення автоперевезень в регіоні.

Мета роботи полягає в удосконаленні теоретичних і розробці методичних підходів до оцінювання стану та забезпечення економічної безпеки автотранспортних комплексів у регіонах України.

Для досягнення поставленої мети автором сформульовано та вирішено такі задачі:

визначено місце і значення автотранспортного комплексу регіону, дано визначення змісту поняття «економічна безпека автотранспортного комплексу»;

визначено функціональні компоненти автотранспортного комплексу регіону у розрізі формування системи його економічної безпеки;

розроблено підхід до оцінки рівня економічної безпеки автотранспортного комплексу регіону із урахуванням галузевої специфіки й особливостей регіональної інфраструктури;

визначено рівні, які характеризують стан економічної безпеки автотранспортних комплексів регіонів;

визначено достатній рівень економічної безпеки автотранспортного комплексу регіону;

обґрунтовано організаційні заходи із забезпечення фінансової спроможності представників автотранспортних комплексів регіонів

2. Новизна наукових результатів, отриманих в дисертації

Аналіз дисертації дозволив виявити низку наукових результатів, котрі в комплексі дають змогу робити висновки про внесок здобувача у розвиток обраного напрямку дослідження. Зокрема, можна стверджувати, що у роботі Козіна О. Є.:

- удосконалено теоретико-методичний підхід до визначення функціональних компонент автотранспортного комплексу регіону у розрізі формування системи його економічної безпеки;

- удосконалено методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки автотранспортного комплексу регіону;

- удосконалено методичний підхід до визначення рівнів убезпечення автотранспортного комплексу регіону;

- отримало подальшого розвитку визначення сутності достатнього рівня економічної безпеки автотранспортного комплексу регіону, який характеризує можливість надавати усі необхідні автотранспортні послуги у повному обсязі та належної якості, його особливістю є не тільки реакція на загрози, що вже виникли, але і створення незначного запасу, який дозволяє здійснювати комплекс заходів на запобігання виникненню загроз у поточній діяльності;

- отримало подальшого розвитку визначення змісту поняття «економічна безпека автотранспортного комплексу», під яким слід розуміти можливості і готовність ефективно функціонувати в умовах євроінтеграції: надавати якісні автотранспортні послуги в регіоні та за його межами у обсязі, достатньому для забезпечення регіональних і міжрегіональних зв'язків, сприяти розвитку автотранспортної інфраструктури і створювати умови для становлення соціально

відповідального автоперевізника;

- отримав подальшого розвитку організаційний підхід до забезпечення фінансової спроможності представників автотранспортних комплексів регіонів, який базується на створенні недержавних об'єднань на регіональному рівні, що отримують право виступати гарантами виконання умов здійснення автоперевезень у регіоні у відповідності до вимог ЄС та однією із своїх функцій мають створення фондів гарантування фінансової спроможності автоперевізників регіону, що є їх членами.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків та пропозицій

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату, основними опублікованими працями дозволяє зробити висновок, що основні положення, які визначають наукову новизну дисертації являють собою предмет для захисту. Одержані О. Є. Козіним нові наукові результати є наслідком оригінального наукового дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації сформульовані автором самостійно і відображають особистий внесок автора.

Отримані здобувачем результати дослідження ґрунтуються на вивченні передової світової та вітчизняної практики оцінювання стану та забезпечення економічної безпеки автотранспортних комплексів у країнах світу та в Україні.

Для досягнення поставленої мети та вирішення задач у роботі використано широкий спектр загальних і спеціальних наукових методів: аналізу й синтезу – для визначення сутності економічної безпеки автотранспортних комплексів та основних складових автотранспортних комплексів регіонів; системного аналізу – для визначення системних характеристик автотранспортних комплексів та їх економічної безпеки; графічний – для візуалізації отриманих результатів дослідження, математичної обробки статистичних даних – при аналізі й оцінці розвитку автомобільного транспорту в Україні; таксономії – для оцінювання рівня економічної безпеки за кожною з компонент базового рівня забезпечення; статистичного й економічного аналізу – для розробки інтегрального показника економічної безпеки за виробничою та інфраструктурною компонентами базового

рівня забезпечення й інтерпретації отриманих результатів; групування – для проведення комплексного оцінювання стану економічної безпеки автотранспортних комплексів; картографічний – для представлення розподілу результатів дослідження за регіонами України.

Теоретичною й методологічною основою дисертаційної роботи є наукові праці вітчизняних і закордонних вчених, що присвячені питанням аналізу, діагностики, оцінки і прогнозування економічної безпеки у регіональному вимірі, наукові доробки провідних фахівців з регіонального управління.

Інформаційною базою дисертаційної роботи слугують законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, укази Президента України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Головного управління статистики у Харківській області, статистична та фінансова звітність автотранспортних підприємств, а також результати наукових досліджень, які були отримані особисто автором.

Достовірність основних положень дисертації, цінність для науки і практики висновків і пропозицій підтверджується тим, що вони базуються на глибокому вивченні дисертантом сучасних теоретичних, методичних та практичних проблем регіональної економіки, розвитку регіональних ринків вантажних автотранспортних перевезень, грамотному використанні сучасних методів дослідження, а також значної та якісної інформаційної бази. Здобутком автора є розробка методичного забезпечення оцінювання стану та убезпечення автотранспортних комплексів у регіонах України.

4. Стиль викладення дисертації та автореферату

Дисертацію та автореферат дисертації, які подано до розгляду, характеризує науковий стиль та логічність викладання основних результатів дослідження. В дисертації аргументовано розкрито усі положення та результати, що характеризують наукову новизну та практичну цінність і виносяться автором на захист.

Дисертація викладена грамотно, з дотриманням вимог, що висуваються до кандидатських дисертацій, вона є цілісною науковою працею. Назва дисертації повністю відповідає її змісту.

5. Відповідність автореферату змісту дисертації

Автореферат належним чином відображає зміст дисертації та її основні висновки. У авторефераті розкрито основні результати, отримані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок та висновки.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою КМУ №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями). Суть викладених матеріалів в авторефераті та основні положення дисертації є ідентичним.

6. Оцінка публікацій

Основний зміст роботи опубліковано у 18 наукових працях, зокрема: 8 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у міжнародному фаховому виданні, 1 стаття у співавторстві – у фаховому електронному виданні України та 8 публікацій за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 5,45 ум-друк. арк., із них особисто автору належить – 4,90 ум-друк. арк.

Кількість наукових статей, їх обсяг та авторський внесок відповідають вимогам п.14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою КМУ №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями).

Дисертація є самостійно виконаною та завершеною працею, містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують конкретне науково-практичне завдання, а саме – обґрунтування теоретичних і методичних підходів та розробку практичного інструментарію оцінювання стану та забезпечення економічної безпеки автотранспортних комплексів у регіонах України. Дисертаційна робота логічно структурована і дозволяє чітко визначити як теоретичні і методичні напрацювання здобувача, так і практичну спрямованість

окремих результатів проведених наукових досліджень.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, що встановлені до кандидатських дисертацій.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних літературних джерел. Робота включає 59 таблиць, 24 рисунки. Обсяг основного тексту складає 190 сторінок, список використаних літературних джерел містить 213 найменувань.

8. Теоретичне та практичне значення

З теоретичної точки зору цінність представляють наступні результати роботи:

- теоретико-методичний підхід до визначення функціональних компонент автотранспортного комплексу регіону у розрізі формування системи його економічної безпеки;

- визначення сутності достатнього рівня економічної безпеки автотранспортного комплексу регіону, який характеризує можливість надавати усі необхідні автотранспортні послуги у повному обсязі та належної якості, його особливістю є не тільки реакція на загрози, що вже виникли, але і створення незначного запасу, який дозволяє здійснювати комплекс заходів на запобігання виникненню загроз у поточній діяльності;

- визначення змісту поняття «економічна безпека автотранспортного комплексу», під яким слід розуміти можливості і готовність ефективно функціонувати в умовах євроінтеграції: надавати якісні автотранспортні послуги в регіоні та за його межами у обсязі, достатньому для забезпечення регіональних і міжрегіональних зв'язків, сприяти розвитку автотранспортної інфраструктури і створювати умови для становлення соціально відповідального автоперевізника.

Практичну цінність представляють:

- методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки автотранспортного комплексу регіону;

- методичний підхід до визначення рівнів забезпечення автотранспортного комплексу регіону;

- організаційний підхід до забезпечення фінансової спроможності представників автотранспортних комплексів регіонів, який базується на створенні недержавних об'єднань на регіональному рівні, що отримують право виступати гарантами виконання умов здійснення автоперевезень у регіоні у відповідності до вимог ЄС та однією із своїх функцій мають створення фондів гарантування фінансової спроможності автоперевізників регіону, що є їх членами.

Запропоновані у дисертації підходи за умови їх подальшого розвитку та удосконалення з урахуванням, в т.ч. зауважень і пропозицій, зроблених в даному відгуку, мають всі підстави бути визнаними такими, що є придатними для оцінювання стану та забезпечення економічної безпеки автотранспортних комплексів регіонального рівня.

Згідно з поданими до дисертації довідками про впровадження, матеріали дисертації Козіна О. Є. знайшли практичне застосування в діяльності Управління з питань розвитку транспортної інфраструктури, торгівлі та фінансових ресурсів Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної адміністрації (довідка від 03.07.2018 р. № 01-23/3171), а також провідного автоперевізника Харківського регіону ТОВ «Експрес» (довідка від 30.09.2020 р. № 9).

Основні теоретичні і методичні положення дисертаційного дослідження актуалізовані в навчальному процесі Харківського національного університету імені О. М. Бекетова при викладанні дисциплін «Регіональна економіка», «Основи наукових досліджень», «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» і написанні випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти усіх форм навчання спеціальності 051 – Економіка (довідка від 01.10.2020 р. № 1755) та Черкаського державного технологічного університету при викладанні дисциплін «Економічна теорія», «Національна економіка», «Економіка сучасної України» (довідка від 25.05.2017 р. № 896/01.10.01).

9. Дискусійні положення та зауваження

1. Дискусійним є підхід автора до побудови ієрархії економічної безпеки автотранспортного комплексу, не зрозуміло який саме рівень слід вважати базовим, а який топовим, стор. 47-49 дисертації.

2. На стор. 30, 32, 44, 45 дисертації автор наводить ряд посилань на першоджерела, однак не уточнює які саме ідеї кожного з авторів були використані у дослідженні.

3. У ході побудови графічного зображення структури автотранспортного комплексу регіону, рис. 1.1, автору слід було ввести умовні позначення та пояснити характер зв'язків між блоками та зміст наведених контурів.

4. На стор. 94 дисертації автор наводить отриману у результаті узагальнення першоджерел класифікацію загроз економічної безпеки автотранспортного комплексу за 20 ознаками, однак, далі пише: «при визначенні рівня і розробці заходів із забезпечення економічною безпеки автотранспортного комплексу регіону особливого значення набувають загрози за інфраструктурними елементами», але ця ознака в класифікації відсутня. Виникає запитання чому?

5. Автору слід було обґрунтувати вибір системного підходу до визначення економічної безпеки автотранспортного комплексу регіону, до того ж у подальшому розглянуто рівні економічної безпеки, а не підсистеми, стор. 102-104.

6. Висновки автора ґрунтуються на розрахунках за даними часового періоду з 2014 по 2018 рік, хотілося б дізнатись, чи зазнала суттєвих змін інфраструктурна компонента автотранспортного комплексу за останні два роки по регіонах України.

7. В роботі спостерігається велика кількість умовних скорочень, однак відсутній їх перелік, що утруднює сприйняття тексту.

10. Загальний висновок

Виявлені і перелічені недоліки та зауваження до дисертації в цілому не знижують теоретичної та практичної цінності отриманих результатів. Представлена до захисту дисертаційна робота «Економічна безпека автотранспортного комплексу регіону в умовах поглиблення інтеграційних процесів» виконана на високому

науковому та професійному рівні. Вона відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою КМУ №567 від 24 липня 2013 змінami та доповненнями), щодо кандидатських дисертацій, а саме пп. 9, 11, 12, 14. Роботу слід визнати завершеною науковою працею, котра виконана особою автором, містить науково-обґрунтовані теоретичні і практичні результати, характеризується логікою та послідовністю викладу результатів проведення досліджень. Основні результати дисертації опубліковані у наукових та зарубіжному виданнях.

Автореферат дисертації за своїм змістом відображає основні положення дисертаційної роботи.

Оцінюючи дисертаційну роботу О.Є. Козіна треба зауважити, що присвячена докладному вивченню актуальної в сучасних умовах теми, відзначає високим теоретичним і практичним рівнем. Актуальність обраної теми дисертації, рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, науковизна отриманих результатів та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

За складом вирішених задач дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.05.

В зв'язку з цим, вважаю, що автор дисертації, Козін Олександр Євгенович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

професор кафедри туризму і рекреації
Мукачівського державного університету,
д.е.н., професор

 В. В. Папп

Підпис Папп В.В. засвідчую:

Учений секретар

Мукачівський державний університет

 О.О. Королович

Мукачівський національний університет ім. Василя Стефаника
03.04-2014
09 04 11